

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม:
นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
Environmental Crime in The World Heritage Area:
The Historical City of Phranakhon Si Ayutthaya

ปณณธร หอมบุญมา¹ และธาทรี มหันตรัตน์²

Pannathorn Hombunma¹ and Dhatree Mahantarath²

Received : May 18, 2020; Revised : June 10, 2020; Accepted : June 15, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ แนวคิด ทฤษฎี หลักการพื้นฐานทางอาชญาวิทยาและ อธิบายลักษณะการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยวิเคราะห์ถึงลักษณะอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์อันส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก ต่อประชาชน ชุมชน และประเทศชาติ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นอาชญากรรมรูปแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือไม่ปรากฏตัวผู้ทำผิดที่ชัดเจน ความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นในทันที และที่สำคัญไม่ทราบว่าเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้ชีวิตของประชาชนในกิจวัตรประจำวันอาจเข้าข่ายเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำมาอธิบายในทางอาชญาวิทยาได้ ดังนั้น บทความวิชาการนี้ นอกจากจะทราบถึงลักษณะการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเชิงการก่ออาชญากรรมในทางอาชญาวิทยาแล้วยัง

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand;
e-mail : pannathorn1970@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand;
e-mail : dhatreecu24@hotmail.com

สามารถนำเสนอแนะไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : มรดกโลก, สิ่งแวดล้อม, อาชญากรรม

Abstract

This academic article aims to present the concepts, theories, basic principles in criminology and describe the characteristics of environmental crime in the world heritage area: the historical city of Phranakhon Si Ayutthaya. By analyzing the crimes caused of human activities that affect the management of the world heritage area to people, communities and the nation. Environmental crime is a form of crime which is different from general crime. Furthermore, there is no clear guilty person, the damage did not occur immediately and most importantly, do not know who is the real victim. In addition, the daily living habits of people in their daily activities may be considered as a destruction of the environment to explain criminology. Moreover, aside from being describe the characteristics of environmental crime in the world heritage area: the historical city of Phranakhon Si Ayutthaya. This article can also apply suggestions to prevent environmental crime problems occurring in the cultural heritage area: the historical city of Phranakhon Si Ayutthaya and other areas.

Keywords: World heritage, Environmental, Crime

บทนำ (Introduction)

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” จากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization หรือ ยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ประเทศตุนีเซีย ด้วยข้อกำหนดและหลักเกณฑ์พิจารณาให้เป็นมรดกโลกซึ่งเป็นที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว (Fine Arts Department, Ministry of Culture, 2013) นอกจากนี้ยังเป็นดินแดนประวัติศาสตร์ที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าซึ่งเป็นเอกลักษณ์และเป็นแหล่งที่มาของ

วัฒนธรรมตั้งแต่อดีตกาลที่จำเป็นต้องรักษาไว้ ปัจจุบันนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นเมืองมรดกโลกที่ได้รับความนิยมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศไทย ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสนใจมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยเฉพาะผู้ที่สนใจด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการเปิดเผยของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอยุธยาพบว่าในปี พ.ศ.2561 มีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมเมืองมรดกโลกมากถึง 8.2 ล้านคน ซึ่งเป็นตัวเลขสูงสุดในประวัติศาสตร์และมีรายได้จากการท่องเที่ยวถึง 18,700 ล้านบาทและคาดว่าแนวโน้มในอีก 2-5 ปีข้างหน้าการท่องเที่ยวของอยุธยาจะเติบโตอย่างต่อเนื่อง (Provincial Tourism and Sports Office, 2019) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ประชาชน นักวิชาการ หรือแม้แต่องค์กรภาครัฐ เกิดความวิตกกังวลถึงความเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบนแหล่งมรดกโลกที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยตรง การปรับภูมิทัศน์ การขยายพื้นที่ทำถนน การขุดคลองโบราณ และการขยายร้านค้าขายเพื่อหวังผลกำไรในทางธุรกิจของกลุ่มบุคคล โดยมีได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจถือว่าการก่ออาชญากรรมโดยฝีมือจากมนุษย์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะในทางอาชญาวิทยาถือเป็นอาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งที่มีผลกระทบต่อพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยตรง ดังที่ปรากฏเป็นข่าวหน้าสื่อมวลชนในปี 2560 โดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประชาชาติ หรือ ยูเนสโก ยื่นข้อเรียกร้องให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาปรับปรุงแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ เนื่องจากเห็นว่าบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ปล่อยให้มีการบุกรุกพื้นที่เพื่อตั้งร้านค้าขายสิ่งของ ซึ่งหากดำเนินการแก้ไขอาจถูกขึ้นทะเบียนถอดถอนออกจากมรดกโลก (Amarintv, 2020)

ดังนั้นเพื่อเป็นการทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม: นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ว่ามีสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันอย่างไร มีอาชญากรรมอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงความแตกต่างของอาชญากรรมและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม บทความนี้ผู้เขียนจึงกำหนดวัตถุประสงค์จะนำเสนอสภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน อาชญากรรมและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีที่อธิบายการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในทางอาชญาวิทยา ซึ่งบทความวิชาการนี้ใช้วิธีการศึกษาทบทวนวรรณกรรม และจากตำราดังนี้

แนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ พืชหญ้าหรือแร่ธาตุ ในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายด้วยเจียมมือมนุษย์ ทำให้เกิดมลพิษต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษจากขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล มลพิษจากสารและของเสียอันตราย ซึ่งอาจเป็นการกระทำทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม ของผู้ที่เราเรียกว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาหรือการดำเนินการจะต้องอาศัยกระบวนการจัดการที่สำคัญเพื่อช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันถือเป็นปัญหาที่เร่งด่วนที่ต้องช่วยเร่งแก้ไขโดยเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่าง ๆ ต่อการดำรงชีวิต และการจัดการที่ดีจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรทุกอย่างไปพร้อมกัน ไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Jarusombat, 2008) งานวิจัยของ Mahathien (2016) เสนอการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ภาครัฐจะต้องออกกฎหมาย เพื่อควบคุมการกระทำผิดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บังคับใช้กฎหมาย ติดตามและประเมินผล เมื่อนำแผนการปฏิบัติงานไปใช้ จะต้องคำนึงถึงพื้นที่สภาพแวดล้อม มาตราการจัดการโดยบูรณาการเข้ากับลักษณะทางสังคม ชุมชน และความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่พื้นที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กำลังประสบปัญหาทางกายภาพ จากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มสูงขึ้นในแต่ละปี ทำให้ต้องมีการเพิ่มสิ่งสาธารณูปโภคและจัดให้มีบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งด้านการปรับปรุงทัศนียภาพ การขยายพื้นที่ผิวจราจร การสร้างร้านค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต การบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในวัดร้างและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่เกิดจากการกระทำโดยฝีมือมนุษย์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาบางอย่าง เช่น การทิ้งขยะมูลฝอย หลายคนอาจมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย มิใช่เรื่องใหญ่ถึงขนาดเป็นเรื่องเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมได้ แต่ในทางอาชญาวิทยาสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการก่ออาชญากรรมประเภทหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เข้าลักษณะองค์ประกอบของการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เนื่องจากไม่สามารถหาผู้กระทำผิดที่ชัดเจนได้เหมือนอาชญากรรมทั่วไป ความเสียหายไม่เกิดขึ้นในทันทีแต่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และที่สำคัญคือไม่ปรากฏตัวบุคคลที่เป็นผู้เสียหายเหมือนอาชญากรรมทั่วไป อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนอกจากจะส่งผลต่อ

ประชาชนในพื้นที่ในชุมชนทั่วไปแล้ว ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศชาติได้ด้วย ดังนั้นบทความทางวิชาการนี้ จะนำเสนอปัญหาปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยทางตรงและผลต่อเนื่องที่ได้รับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อาชญากรรมที่ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง

1.1 การบุกรุกพื้นที่ เป็นปัญหาหนึ่งที่พบได้ทั่วไปในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เนื่องจากนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเมืองหลวงเก่า มีประชาชนอาศัยอยู่ก่อนที่จะประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลกจากยูเนสโก ในปี พ.ศ. 2534 เมื่อได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้วทำให้เกิดการทับซ้อนระหว่างความเป็นเมืองเก่าและเมืองใหม่ ซึ่งมีทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ก่อนและเข้ามาอาศัยในภายหลัง ต่างอ้างการครอบครอง ก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัย สร้างร้านค้าในแหล่งพื้นที่แหล่งมรดกโลกที่เป็น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัดร้าง และสถานที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ ดังนั้น การบุกรุกพื้นที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข นอกจากจะเป็นการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่มรดกโลกแล้ว ยังเป็นการทำลายคุณค่าทางทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในฐานะเมืองที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกอีกด้วย (Kusumavalee, 1999)

1.2 การทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัดร้าง และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และภาพภูมิทัศน์โดยรอบของแหล่งมรดกโลกแล้ว ยังสร้างความเสียหายต่อตัวโบราณสถาน โบราณวัตถุในระยะยาวอีกด้วย ซึ่งปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอย ส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความเคยชินในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือบางคนอาจมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งพบได้ทั่วไป แต่หากพิจารณาในพื้นที่เมืองมรดกโลกซึ่งมีแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอายุเก่าแก่หลายร้อยปี อาจสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงในระดับประเทศและยังส่งผลกระทบต่อความเสียหายในระยะยาวต่อตัวโบราณสถาน โบราณวัตถุได้อีกด้วย ในทางอาชญาวิทยา สามารถอธิบายลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทิ้งขยะมูลฝอย ถือว่าเป็นการก่ออาชญากรรมประเภทหนึ่ง เรียกว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ลักษณะความผิดการก่ออาชญากรรมในทางอาชญาวิทยาสามารถนำมาอธิบายได้ในหลายมิติ หากมองในมิติด้านกฎหมาย การก่ออาชญากรรมก็คือ การกระทำที่ผิดกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับของสังคม ขณะที่ความหมายอาชญากรรมในเชิงสังคมวิทยา ถือว่าเป็นการกระทำที่ขาดจิตสำนึกร่วมกันที่มีต่อสังคม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอย

ในพื้นที่มรดกโลกถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและขาดความรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคมในการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งมรดกโลกนั่นเอง

นอกจากการบุกรุกพื้นที่และการทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่แหล่ง โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัดร้าง และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ แล้ว การกระทำที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ยังมีให้เห็นอีกหลายประการ เช่น การปรับพื้นที่ผิวการจราจร ขุดถนน คูคลองต่าง ๆ การปรับภูมิทัศน์ การก่อสร้างร้านค้า ในเขตพื้นที่มรดกโลกอย่างไร้ทิศทางโดยมิได้มีการคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการบริหารการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก (The World Heritage Convention) ค.ศ. 1972 ซึ่งถือเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาทั้งสิ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ หากอธิบายในทางอาชญาวิทยาถือเป็นปัญหาอาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อมเช่นกัน สำหรับบทความวิชาการนี้ จะขออธิบายเฉพาะการบุกรุกพื้นที่และการทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ขาดจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งมรดกโลกร่วมกัน และยังส่งผลกระทบต่อหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในพื้นที่โดยเฉพาะความมีเอกภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ จนเกิดความขัดแย้งหาเจ้าภาพหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบมิได้

2. อาชญากรรมที่ผลกระทบทางอ้อมสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก

จากปัญหาดังที่กล่าวมา ทั้งเรื่องการบุกรุกพื้นที่โดยการอ้างกรรมสิทธิ์ และการทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ นอกจากจะส่งผลกระทบโดยตรงสร้างความเสียหายต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุแล้ว ยังส่งผลกระทบในทางอ้อมต่อมาตรฐานของการจัดทำบริการสาธารณะระดับชาติในประเทศไทยและการบริหารจัดการพื้นที่ เนื่องจากยังไม่มี ความชัดเจนให้หน่วยงานเฉพาะสำหรับทำหน้าที่บริหารจัดการ ขณะที่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ขณะนี้ เป็นเรื่องของแต่ละหน่วยงานภายในพื้นที่ เช่น กรมศิลปากร มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือ กรมธนารักษ์โดยธนารักษ์พื้นที่ มีอำนาจตามพระราชบัญญัติราชพัสดุ พ.ศ. 2562 (ฉบับปรับปรุงใหม่) เทศบาล มีอำนาจตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นอกจากนี้ยังมีอีกหลายหน่วยงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องบังคับใช้อีกหลายฉบับ ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนหรือซ้อนแย้งในตัวบทบัญญัติกฎหมายซึ่งต้องใช้บังคับในพื้นที่เดียวกัน สร้างความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน

สำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้รับการแก้ไข ขณะเดียวกัน ผู้กระทำผิดต่างมองเห็นช่องว่าง เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถเอาผิดได้ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้รับการแก้ไข ดังนั้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี หรือได้รับความร่วมมือจากประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ไม่ช่วยเป็นหูเป็นตาสอดส่องช่วยกันอย่างจริงจังจะทำให้เมืองมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อยู่ในภาวะความเสี่ยงที่จะถูกถอดถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลกมากขึ้นได้เช่นกัน (Prongchitr, 2018)

อาชญากรรมและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

1. ความหมายอาชญากรรม

คำว่า “อาชญากรรม” สามารถอธิบายได้หลายบริบทในด้านความหมายที่แตกต่างกัน ทั้งทางกฎหมาย สังคมวิทยา จิตวิทยา และศาสตร์อื่น ๆ แต่โดยทั่วไปอาชญากรรม (Crime) หมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน โดยเห็นว่าอาชญากรรมเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงและเป็นที่น่ากลัวสำหรับคนที่เข้าไปเกี่ยวข้อง (Suthisorn, 2011) สำหรับความหมายในมุมมองนักชีววิทยา จิตวิทยา เห็นว่า อาชญากรรมเป็นผลร้ายอันเนื่องจากความแตกต่างในโครงสร้างทางสรีรวิทยา พันธุกรรม ตลอดจนความบกพร่องด้านต่าง ๆ ของบุคคล เช่น ความแตกต่างด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านบุคลิกภาพ และความเจริญเติบโตของสภาพร่างกาย ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจะมุ่งเน้นโดยใช้หลักจิตวิทยาด้วยการบำบัดผู้กระทำผิด สำหรับอาชญากรรมในมุมมองด้านสังคมวิทยา มองด้านพฤติกรรมของผู้กระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมและอยู่ในวิสัยที่จะต้องปราบปรามเพื่อรักษาสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ (Fattah, Ezzat, 1997)

สรุปความหมายอาชญากรรม สามารถอธิบายได้ในหลายบริบทในหลายมิติ แต่สำหรับบริบทของสังคมไทยหากพูดถึงคำว่า “อาชญากรรม” คนส่วนใหญ่จะมีมุมมองในบริบทด้านกฎหมายโดยจะเข้าใจว่า อาชญากรรม หมายถึงการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย ลักษณะการกระทำที่ต้องใช้ความรุนแรง เช่น การฆ่า การทำร้ายร่างกาย การชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ โดยมีได้พิจารณา ลักษณะความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ จะเป็นอาชญากรรมได้

2. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environment Crimes) ถือเป็นภัยคุกคามอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คำว่า “สิ่งแวดล้อม” ตามพจนานุกรมของสำนักพิมพ์ Oxford ให้ความหมาย สิ่งแวดล้อม หมายถึง ธรรมชาติของโลกมีสิ่งต่าง ๆ อาทิ พื้นดิน อากาศ น้ำ ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อม

ดังกล่าวนี้ มนุษย์ สัตว์และพืชอาศัยอยู่หรือใช้เป็นที่ยอาศัย คำจำกัดความนี้ แสดงให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมคือสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ สัตว์ และพืช หากสิ่งแวดล้อมถูกทำลายให้เกิดผลเสียหาอย่างกว้างขวางทั้งโลก มนุษย์ สัตว์ และพืชจะต้องอยู่ในห้วงอันตรายดังกล่าวได้ (Choobamrung, and Lerttormornsakun, 2012)

นัทธี จิตสว่าง (Chitsawang, 2020) กล่าวถึงอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมว่ามีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือ 1) ไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดอย่างชัดเจนทันที แต่ต้องใช้เวลาในการเปิดเผยว่าใครอยู่เบื้องหลัง 2) ผลเสียหายของอาชญากรรมยังไม่เกิดขึ้นทันทีที่ต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะเห็นผลและ 3) อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไม่ได้กระทบคนหนึ่งคนใด แต่กระทบต่อส่วนรวมหรือคนเป็นจำนวนมาก และยังส่งผลกระทบไปในระดับประเทศและระดับโลก อีกทั้งคนที่กระทำความผิดไม่ใช่คนที่กระทำโดยตรงอย่างเดียว แต่กลับเกี่ยวพันไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปล่อยปละละเลย ไม่ดำเนินการอย่างจริงจังในการตรวจสอบป้องกันไม่เกิดผลร้ายหรือปัญหา และนอกจากนี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองไทยไม่ได้รับความสนใจหรือหยิบยกขึ้นมาศึกษาอย่างจริงจัง อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องของการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีกลไกและมาตรการอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องแม้แต่กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย การลงโทษไม่ควรใช้วิธีการแบบเดิม โดยน่าจะให้มีมาตรการแทนการขังคุกที่แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป ในลักษณะชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือจ่ายเงินสนับสนุนการป้องกันทำลายสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ (เอมี โรนฮาร์ด, 2020) กล่าวถึงเรื่องของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง การศึกษาแสวงหาประโยชน์ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ให้ผลร้ายธรรมชาติอาจจะเกิดจากภาคเอกชน รัฐบาล หรือชุมชนก็ได้ อีกทั้งยังเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรุดโทรมเสื่อมลงเองของธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถไปเอาผิดกับผู้ที่ทำให้เกิดได้ และเกิดขึ้นโดยมนุษย์ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบทางกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (UNAFEI, 1990) อย่างไรก็ดี การคุกคามสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า (Deforestation), การทำผืนดินให้เลวลงและการทำความแห้งแล้งให้เกิดขึ้น (Soil Degradation and Desertification) มลพิษทางอากาศหรือ บรรยากาศ (Air and/or Atmospheric Pollution), มลพิษจากน้ำเสีย (Water Pollution), ของเสียอื่น ๆ หรือมลพิษอื่น ๆ (Other Pollutants) (Gottfredson & Hirschi, 1990)

ทฤษฎีที่อธิบายการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในทางอาชญวิทยา

ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในทางอาชญวิทยา เป็นประเด็นโต้แย้งทางวิชาการอยู่หลายปี นักวิชาการหลายท่านได้พยายามสังเคราะห์ทฤษฎีในมุมมองต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้เห็นการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเด่นชัดขึ้น เช่น (Mchaughin, Eugene, John Muncie and Gordon Hughes) ปี ค.ศ.2003 ซีเกล (Siegel) ปี ค.ศ.2016 ซึ่งทฤษฎีที่สามารถนำมาอธิบายการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในทางอาชญวิทยา ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการนำมาอธิบายอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Siegel, 2016) โดยทฤษฎีนี้อธิบายว่าการตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรมจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่ตนจะได้รับ หากมีมากกว่าความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม ก็จะตัดสินใจก่ออาชญากรรมนั้น การชั่งน้ำหนักในการตัดสินใจมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อ เช่น ความโลภ (Greed) เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นทางเลือกหากเห็นว่าเป็นทางลัดเพื่อนำไปสู่ความร่ำรวยและเชื่อว่ากำไรและผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากกว่าการลงโทษที่อาจจะตามมาในอนาคต ก็จะทำสิ่งนั้น อย่างไรก็ดี เมื่อนำทฤษฎีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมาปรับใช้กับการอธิบายกรณีการบุกรุกก่อสร้างอาคาร สิ่งปลูกสร้าง ในพื้นที่เขตโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยเฉพาะการประกอบกิจการร้านค้าแล้ว เห็นว่า ผู้กระทำหวังเพียงเพื่อประโยชน์ของตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม หรือความเสียหายต่อสภาพลักษณะของสถานที่โบราณสถาน โบราณวัตถุซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลกที่จะต้องรักษาไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป

2. ทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-Control Theory)

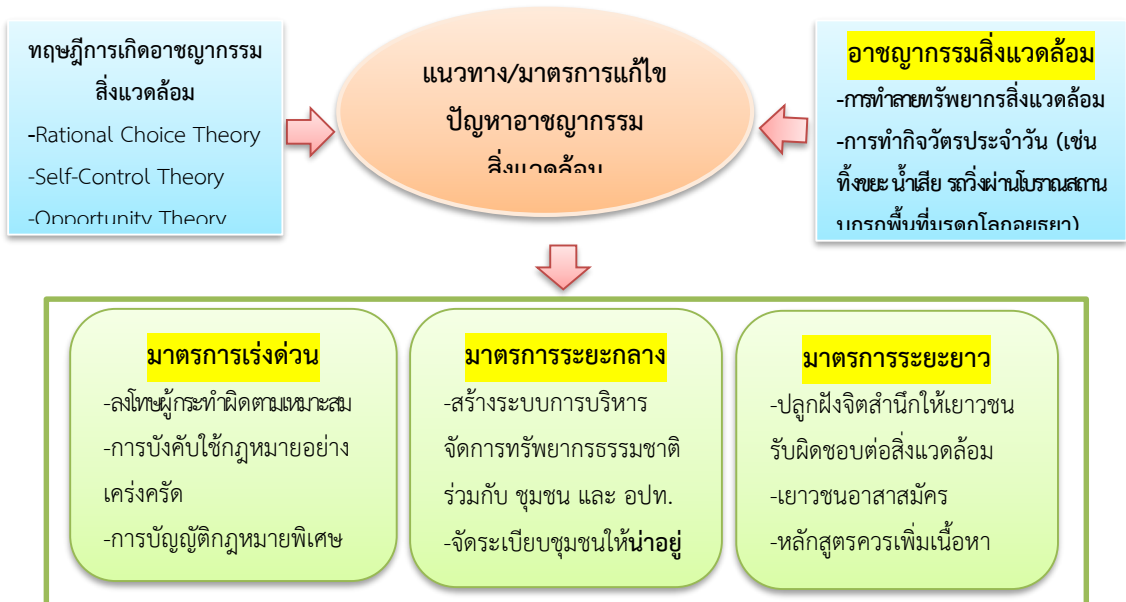
ทฤษฎีนี้อธิบายถึงลักษณะอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นเพียงเพราะผู้กระทำเป็นคนที่มีความยับยั้งชั่งใจต่ำ ควบคุมตนได้ต่ำ เลยมีแนวโน้มจะกระทำตามแรงกระตุ้นต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียหรือผลกระทบในระยะยาวที่จะเกิดขึ้น (Mchaughin, Eugene, John Muncie and Gordon Hughes, 2003) เมื่อนำมาอธิบายถึงลักษณะการทำความผิดในพื้นที่เมืองมรดกโลก พระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะการทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่แล้วเห็นว่า ผู้กระทำผิดไม่มีความยับยั้งชั่งใจหรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ แม้จะเป็นความผิดเล็กน้อย แต่กลับตัดสินใจทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อสถานที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการขึ้นบัญชีภาวะอันตรายและนำไปสู่การถูกถอดถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลกในอนาคตได้

3. ทฤษฎีโอกาส (Opportunity Theory)

ทฤษฎีโอกาสอธิบายได้ว่า สภาพสิ่งแวดล้อมและการใช้ชีวิตมีอิทธิพลต่อการก่ออาชญากรรม หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การเคลื่อนไหวสลับเปลี่ยนของผู้อยู่อาศัยสูง ทำ

ให้ผู้อยู่อาศัยไม่เกิดความหวงแหนและผูกพันร่วมกัน ทำให้กลไกการควบคุมของสังคมอ่อนแอลงและมีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรมสูง (Broadhurst, 2002) เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เอาใจใส่ดูแลที่เข้มงวด อาชญากรก็จะเลือกตัดสินใจทำผิดมากกว่าที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือมีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเคร่งครัด ทฤษฎีโอกาสสามารถอธิบายการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยพิจารณาจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ หากแต่ละหน่วยงานไม่สามารถบูรณาการทำงานร่วมกันได้ ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ จะทำให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาเป็นไปได้อย่างล่าช้า ส่งผลให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขและยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องต่อไป

ทั้งนี้สามารถสรุป สังเคราะห์ปัญหาและทฤษฎีเพื่อเสนอมาตรการแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทาง/มาตรการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา : Hombunma and Mahantarat (2020)

บทสรุป (Conclusion)

ในปัจจุบันความผิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่า การทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ หรือแม้แต่การทำกิจกรรมประจำวันก็อาจจะเข้าข่ายมีลักษณะเป็นอาชญากรรมได้ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การทิ้งขยะมูลฝอย หรือการกระทำใด ๆ ซึ่งอาจทำเป็นปกติวิสัยในการใช้ชีวิตประจำวัน หากเกิดจากแรงจูงใจหรือมีเป้าหมายที่ชัดเจนและเหมาะสม ประกอบกับการขาดความเข้มงวดควบคุมดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่รัฐ อาชญากรรมต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ พื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ถือเป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่กำลังเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ที่เห็นชัดเจนได้แก่ การทิ้งขยะมูลฝอย การก่อสร้างอาคาร ร้านค้า รุกล้ำพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ นอกจากนี้ ยังมีการสร้างมลภาวะในพื้นที่ใกล้เคียง การเผาป่า เผาขยะ การสร้างมลภาวะในแม่น้ำลำคลอง ปัญหาเหล่านี้ล้วนสร้างผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลกทั้งสิ้น และที่สำคัญการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจะไม่ปรากฏตัวผู้เสียหายที่ชัดเจน ทำให้การแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่หลายฝ่ายต้องช่วยหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นในระดับชุมชนและในระดับชาติ

อย่างไรก็ดี ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนควรจะได้รับการแก้ไขดูแลโดยชุมชน แต่ที่ผ่านมาการแก้ไขปัญหากลับถูกภาครัฐเข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการแทนชุมชน โดยใช้ระบบกลไกหรือเครื่องมือปกติทั่วไปในการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุดโดยเฉพาะการบริหารจัดการในพื้นที่ บางครั้งอาจมองได้ว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้บุคคลบางกลุ่ม หรืออาจสร้างความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง และที่สำคัญ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมควรใช้วิธีการจัดการปัญหาในแง่วิชาการที่ต้องอาศัยความรู้โดยใช้วิธีการป้องกันจะดีกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านนโยบายที่ชัดเจนจะเป็นระบบและกลไกเครื่องมือที่สำคัญเพื่อป้องกันเบื้องต้นที่จะไม่ให้เกิดความเสียหายกับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

เนื่องจากปัญหาการก่ออาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง แต่เนื่องจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่างกับอาชญากรรมทั่วไปที่สามารถเห็นผลกระทบหรือความเสียหายได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นด้านชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือแม้แต่ชื่อเสียง แต่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจะไม่เกิดผลในทันที ความเสียหายจะค่อยพัฒนาไปตามลำดับ จนสร้างผลกระทบขั้นรุนแรงต่อชุมชน สังคมหรือแม้แต่ประเทศชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ใน

โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งสร้างผลกระทบในหลายด้าน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาควรให้ความสำคัญตามมาตรการต่าง ๆ ทั้งมาตรการเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว ดังนี้

1. มาตรการเร่งด่วน ด้วยการลงโทษที่เหมาะสมเป็นกรณี ๆ ไปสำหรับแต่ละความผิด โดยเฉพาะควรมีการบัญญัติกฎหมายพิเศษใช้บังคับในพื้นที่เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนกรณีความผิดทั่วไปเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรใช้กฎหมายที่มีอยู่ซึ่งได้แก่ประมวลกฎหมายต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดและจริงจัง โดยดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจังให้สอดคล้องตามทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิด

2. มาตรการระยะกลาง ด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่กับประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ของตน สนับสนุน ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจรากฐานของชุมชนในท้องถิ่น จัดระบบชุมชนให้เป็นเมืองน่าอยู่ให้แต่ละชุมชนรับผิดชอบการอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชนของตนเอง

3. มาตรการระยะยาว ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีให้ความรู้ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนในเรื่องความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการให้เยาวชนอาสาสมัครณรงค์ให้ความรู้ภายในชุมชน โดยต้องทำอย่างต่อเนื่องรุ่นต่อรุ่นในเชิงจิตวิทยา เพื่อให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติแก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในวันข้างหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ควรศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลก การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมรดกโลกอยุธยาและพื้นที่อื่น บทความนี้ ได้นำเสนออธิบายเพื่อทราบถึงลักษณะการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมเชิงการก่ออาชญากรรมในทางอาญาวิทยา และข้อเสนอแนะเพื่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่อื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- Amarintv. (2020). UNESCO threatens to withdraw. "Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park" from the world heritage. [Online] Accessible. [http:// www. amarintv.com/news-update/news-326/35288](http://www.amarintv.com/news-update/news-326/35288). Retrieved March 10, 2020.
[In Thai]

- Broadhurst, R. 2002. **Crime and Indigenous People**, in Graycar, A. and p. Grabosky, [Eds.], Handbook of Australian Criminology, Cambridge University Press: Melbourne, pp 256-280.
- Chitsawang, N.. (2020). "Criminology and Justice Administration." [Online] Accessible. <http://www.nathee-chitsawang.com/> Environmental crime. Retrieved March 10, 2020. [In Thai]
- Choobamrung, N. and Lerttormornsakun, U. (2012). **Crime and criminology**. Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai]
- Fattah, Ezzat A. (1997). **Criminology**. London : Macmillan Press.Ltd.
- Fine Arts Department, Ministry of Culture. (2013). **World Cultural Heritage**. Bangkok: Fine Arts Department. [In Thai]
- Gottfredson, M., & Hirschi, T. (1990). **A general theory of crime**. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Jarusombat, S. (2008). **Environmental Policy and Management**. Bangkok: Thammasat University. [In Thai]
- Kusumavalee, K.. (1999). **The Construction of Historical Space : A Case Study of the Conservation project in the area around the Phra Mongkhon Bophit Hall in the historical town of Ayutthaya**. Master. Arts (Anthropology) .Thammasat University. [In Thai]
- Mahathien, J. (2016, May-August). "Natural resource and environmental management." Journal of Education and Periscope. 2 (3): 129-141. [In Thai]Ayutthaya
- Mchaughin, Eugene, John Muncie and Gordon Hughes. (2003). **Criminological Perspectives**. London: Sage Publications.
- Prongchit, P. (2018, January-December). "Historic City of Ayutthaya: Dismissal of the World Heritage. : withdrawal from world heritage site." **Journal of Social Sciences, Srinakharinwirot University**. 21(1): 148-158. [In Thai]
- Provincial Tourism and Sports Office. (2019). "Ayutthaya Travel in 2018." [Online] Accessible. https://ayutthaya.mots.go.th/news_view.php?nid=415 Retrieved May 25, 2020. [In Thai]

Suthisorn, S. (2011). **Criminology**. 2nd edition. Bangkok: Thammasat University. [In Thai]

UNAFEI. (1990). **Report of the Course, Resource Material Series, No 45**. Fuchu: UNAFEI.